Docnr7

Tussen Links en Rechts (TL&R)
5.1.2.e 5.1.2.e — voorzitter
5.1.2.e
5.1.2.e
Telefoon: 5.1.2.e
Website: www.tussenlinksenrechts.nl

Eerste Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de Voorzitter
Postbus 20017
2500 EA Den Haag

6 oktober 2026

Betreft: Aanbieding samenhangend beleidsvoorstel van Tussen Links en Rechts

Geachte voorzitter,

Namens Tussen Links en Rechts (TL&R), een partijonafhankelijke landelijke burgerlobby en denktank, bieden wij u hierbij ons beleidsvoorstel met de bijbehorende documenten aan. Het voorstel is tevens aangeboden aan de Tweede Kamerfractievoorzitters.

Wij verzoeken u de brief en bijlagen te registreren als ingekomen stukken en door te geleiden naar de betrokken vaste Kamercommissies. Graag ontvangen wij een ontvangstbevestiging en vernemen wij aan welke commissies de stukken zijn doorgeleid en welke verdere behandeling mogelijk is.

TL&R wil bijdragen aan samenwerking tussen Links, Midden, Rechts en Progressief. Wij zijn geen politieke partij. Ons uitgangspunt is dat een bruikbaar idee op zijn inhoud wordt beoordeeld, ongeacht of het afkomstig is van een politieke partij, een maatschappelijke organisatie of een burger.

Wij vragen de bijgevoegde documenten als één samenhangend voorstel te beoordelen. De onderdelen zijn bedoeld om elkaar te versterken en verschillende maatschappelijke belangen in balans te brengen. Daarbij staat wederkerigheid centraal: iedere stroming moet een herkenbaar resultaat kunnen bereiken en tegelijkertijd ruimte bieden aan doelen van andere stromingen.

Met deze aanbieding vragen wij uw aandacht voor de voorstellen vanuit de eigen rol van de Eerste Kamer. Wij hechten bijzonder aan de kwaliteit van eventuele toekomstige wetgeving, de uitvoerbaarheid, de rechtszekerheid en de gevolgen voor burgers, ondernemers en toekomstige generaties.

5.1.2.e

Wij presenteren onze voorstellen als een uitnodiging tot inhoudelijke beoordeling, verbetering en samenwerking. Niet ieder onderdeel zal voor iedereen de eerste keuze zijn. Kritische vragen, toetsing van aannames en aanvullende berekeningen zijn welkom.

Wij verzoeken de betrokken commissies te bezien of de voorstellen en de daarin opgenomen aandachtspunten kunnen worden betrokken bij hun werkzaamheden en bij de beoordeling van relevante toekomstige wetsvoorstellen. Indien daar belangstelling voor bestaat, lichten wij onze voorstellen graag nader toe.

5.1.2.e

Met vriendelijke groet

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Voorzitter Tussen Links en Rechts
Landelijke Burgerlobby en Denktank
www.tussenlinksenrechts.nl

Bijlagen: beleidsvoorstel en bijbehorende documenten van TL&R.

5.1.2.e

Nationale Crisisreserve van 5 procent van het bbp politieke norm. De jaarlijkse storting van 0,5 procent van het bbp is een voorgestelde regel, geen bestaande verplichting.

Tien jaar beleidszekerheid politieke en juridische ontwerpkeuze. De uitvoerbaarheid hangt af van de precieze wetgeving, staatssteunregels, eigendomsrechten en ruimte voor noodmaatregelen.

Vereiste toetsen vóór indiening

- CPB-doorrekening van budgettaire effecten, macro-economische gevolgen en gedragseffecten.
- UWV-uitvoeringstoets voor verzekering, uitkeringen, gegevensstromen en premie-inning.
- Belastingdiensttoets voor de box 1 grondslag, tariefkoppeling en uitvoerbaarheid.
- PBL-toets voor natuur-, klimaat-, water- en landbouwgevolgen.
- Juridisch advies van de Raad van State over wettelijke bestemming, begrotingsregels, gelijkheid en langjarige contractzekerheid.
- Jaarlijkse controle door de Algemene Rekenkamer op de gescheiden geldstromen en naleving van de bestemmingsregels.

5.1.2.e

Namens Team Tussen links en Rechts 5.1.2.e

5.1.2.e 5.1.2.e

5.1.2.e

TUSSEN LINKS EN RECHTS

WEDERKERIGHEID – MINISTER-PRESIDENT ROB JETTEN, GUN ELKAAR WAT NODIG IS

Politieke balans en zekerheid voor de lange termijn - elkaar vinden

Voorstel over sociale zekerheid, collectieve ziekteverzekering, gezonde overheidsfinanciën en landbouw. **Wederkerigheid: niet voor één groep, maar voor alle groepen**. Dit document brengt eerder besproken maatschappelijke onderwerpen samen in één zelfstandig voorstel.

Het uitgangspunt is wederkerigheid: Links, Rechts, Midden en Progressief krijgen elk een herkenbaar resultaat. Tegelijkertijd biedt iedere stroming ruimte aan de doelen van de andere stromingen en aan een toekomst die voor alle groepen perspectief biedt.

Hoofdconclusie sociale zekerheid kan behouden blijven én werkgevers kunnen worden ontlast, mits risico's collectief en progressief worden gefinancierd, geldstromen wettelijk worden afgeschermd en de overheid zich bindt aan een controleerbaar langetermijnplan. Bedrijfsleven wensen 8 tot 10 jaar!

De bedragen in dit document zijn niet allemaal van dezelfde status. Vastgestelde gegevens, externe ramingen en eigen TL&R-beleidsramingen worden daarom uitdrukkelijk van elkaar onderscheiden. Definitieve invoering vereist onafhankelijke doorrekening en uitvoerings- en juridische toetsen.

Kern:

1. Trek de voorgenomen versoberingen van WW, WIA en IVA, re-integratie en AOW in.
2. Verzeker het risico van langdurige ziekte collectief:
   - Zonder de twee jaar inkomensbescherming van werknemers te verkorten
   - Laat werkgevers 70 procent en alle inwoners met belastbaar box 1 inkomen samen 30 procent bijdragen via progressieve belastingtarieven. Niemand buiten sluiten.
3. Houd premies, reserves en overschotten voor werknemersverzekeringen wettelijk binnen die verzekeringen.
4. Verlaag het begrotingstekort volgens een wettelijk meerjarenplan tot '0'
   - Gebruik de extra opbrengst van box 3 uitsluitend voor staatsschuldverlaging.
5. Geef boeren en andere ondernemers die langlopend investeren tien jaar beleids- en contractzekerheid wanneer zij aantoonbaar aan de afspraken voldoen.
6. Laat CPB, UWV, Belastingdienst, PBL, Algemene Rekenkamer en Raad van State de financiële, uitvoerings- en juridische gevolgen toetsen.

1. Politieke balans tussen vier stromingen

De vaste TL&R-toets luidt: ieder officieel voorstel moet aantoonbaar positief bijdragen aan Links, Midden, Rechts én Progressief en aantoonbaar geld besparen voor samenleving en/of overheid. In dit voorstel ziet die wederkerigheid er als volgt uit.

Links:

WW, WIA en IVA, re-integratie en AOW worden niet versoberd. Werknemers behouden twee jaar inkomensbescherming bij ziekte. Mensen dragen naar draagkracht bij en middelen van werknemersverzekeringen blijven bestemd voor sociale zekerheid.

5.1.2.e

Rechts:

Grote en kleine bedrijven worden ontlast en de internationale concurrentiepositie wordt versterkt. Kleine werkgevers verliezen het faillissementsrisico van één langdurig zieke werknemer. Het begrotingstekort en de staatsschuld dalen. Ondernemers krijgen meerjarige zekerheid in plaats van steeds wisselend beleid.

Midden:

Een wettelijk meerjarenpad, gescheiden geldstromen, jaarlijkse openbare verantwoording en controle door onafhankelijke instellingen zorgen voor stabiliteit, uitvoerbaarheid en voorspelbaar bestuur.

Progressief

Solidariteit en bestaanszekerheid blijven behouden, vermogen wordt evenwichtiger belast en natuur-, klimaat- en waterdoelen blijven bindend. Onafhankelijke resultaatmeting en ketenverantwoordelijkheid ondersteunen vernieuwing zonder willekeur.

Wederkerigheid geen stroming krijgt uitsluitend haar eigen wensen. Het compromis verbindt sociale bescherming, ondernemerszekerheid, begrotingsdiscipline en duurzame vernieuwing in één geheel.

2. Sociale zekerheid behouden

De in de eerdere begrotingsstukken opgenomen ombuiging van €2,5 miljard in 2030 wordt in dit voorstel volledig teruggedraaid. De voorgenomen versoberingen van WW, WIA en IVA, re-integratie en AOW gaan niet door.

- Premies, reserves en overschotten van AWF, Aof en Whk blijven uitsluitend beschikbaar voor werknemersverzekeringen, re-integratie, uitvoering en een eigen crisisbuffer, o.a. AI, volgende corona aanslag etc.
- Deze middelen worden niet overgeheveld naar defensie, algemene begrotingsgaten of andere doelen.
- Premies worden niet uitsluitend verlaagd omdat een fonds tijdelijk een overschot heeft.
- Per fonds komt er jaarlijkse openbare rapportage en controle door de Algemene Rekenkamer. Meten is Weten.

3. Collectieve ziekteverzekering

Het voorstel verdeelt het onvoorspelbare risico van langdurige ziekte collectief, maar verkort de bescherming van werknemers niet. Het is gericht op ontlasting van kleine werkgevers en op een bredere, naar draagkracht verdeelde financiering.

- De werkgever betaalt de eerste zes weken het loon door.
- Van week 7 tot en met week 104 betaalt een publieke verzekering 70 procent van het gemaximeerde loon.
- Werkgevers financieren samen 70 procent van de premieopbrengst.
- Alle inwoners met belastbaar box 1 inkomen financieren samen 30 procent via de loon- of inkomstenheffing.
- Daaronder vallen onder meer werknemers, zelfstandigen, mensen met WW of WIA, AOW'ers, gepensioneerden en mensen met andere belastbare box 1 inkomsten.
- Wie geen belastbaar inkomen heeft, betaalt geen bijdrage.
- Kleine werkgevers betalen een lagere uniforme premie, vastgesteld op basis van de loonsom. De precieze grens en het tarief worden na doorrekening bepaald.
- De rijksoverheid betaalt eventuele invoeringskosten en kan garant staan bij een uitzonderlijke systeemcrisis, maar betaalt geen structurele premie.

Verdeling van de werkgeversbijdrage

Werkgevers met personeel dragen gezamenlijk 70 procent van de benodigde premieopbrengst bij. De premie wordt berekend over de premieplichtige loonsom. Kleine werkgevers betalen een lager uniform percentage, voor middelgrote werkgevers loopt het percentage geleidelijk op en grote werkgevers betalen een hoger percentage. Zo

5.1.2.e

5.1.2.e

dragen werkgevers met een grotere loonsom ook relatief meer bij. De grenzen tussen klein, middelgroot en groot worden vastgesteld op basis van de loonsom. Voor kleine en startende bedrijven is dit een concrete vorm van bestaanszekerheid.

De verzekering draagt vanaf week 7 het collectieve risico. Een werkgever krijgt binnen deze regeling geen afzonderlijke premieopslag omdat een eigen werknemer langdurig ziek wordt. De werkgever blijft wel verantwoordelijk voor de eerste zes weken loondoorbetaling en voor de wettelijke re-integratieverplichtingen.

Bijdrage van inwoners

Alle inwoners met belastbaar box 1 inkomen dragen samen 30 procent van de benodigde premieopbrengst bij via de loon- of inkomstenheffing. De bijdrage loopt op met de hoogte van het belastbare inkomen. Dit omvat onder meer loon, winst uit onderneming, WW, WIA, AOW, aanvullend pensioen en andere belastbare box 1 inkomsten. Er is geen uitzondering op grond van leeftijd, arbeidspositie of inkomensbron. Wie geen belastbaar box 1 inkomen heeft, betaalt via deze heffing geen bijdrage.

Vaststelling en controle van de tarieven

De 70/30-verhouding geldt voor de totale opbrengst van de verzekering, niet voor elk afzonderlijk salaris of bedrijf. De grondslag voor werkgevers en die voor inwoners verschillen. Daarom kunnen de tarieven pas worden vastgesteld nadat UWV, Belastingdienst en CPB de verwachte uitgaven, beide premiegrondslagen, verdelingseffecten en uitvoerbaarheid hebben doorgerekend.

Het CPB rekent jaarlijks de verwachte uitgaven, de benodigde premieopbrengst en de verdeling tussen werkgevers en inwoners door, met gegevens van onder meer UWV en Belastingdienst. Op basis daarvan stelt de overheid de tarieven en de grenzen tussen kleine, middelgrote en grote werkgevers voor het volgende jaar vast, met een passende reserve en behoud van de 70/30-verdeling. Als landelijk minder mensen langdurig ziek zijn en de uitgaven structureel dalen, kan de benodigde premieopbrengst dalen en kunnen de percentages voor werkgevers en inwoners omlaag. De openbare verantwoording laat de werkelijke uitgaven, opbrengsten en reserve zien. Het ziekteverzuim van één werkgever bepaalt diens premiepercentage niet afzonderlijk.

4. Gezonde overheidsfinanciën

Schuldreductiefonds

De extra opbrengst uit de hervorming van box 3 gaat volledig naar een wettelijk Schuldreductiefonds. **De hypotheekrenteaftrek maakt GEEN DEEL deel uit van dit voorstel.** Het fonds mag niet worden gebruikt voor lopende uitgaven, koopkrachtpakketten of defensie. **Jort Kelder: rijken vinden betalen niet erg, maar niet aan iets wat in hun ogen onzin is .. geef hen iets wat ZIJ belangrijk vinden.**

2027: €0,5 miljard
2028: €1,0 miljard
2029: €2,0 miljard
2030: €3,0 miljard
Totaal 2027 tot en met 2030: €6,5 miljard *TL&R-beleidsraming, nog niet gecertificeerd door het CPB*

Verplicht pad naar begrotingsevenwicht

2026: 2,8 procent tekort *uitgangsraming in het voorstel*
2027: 2,1 procent tekort
2028: 1,4 procent tekort
2029: 0,7 procent tekort
2030: 0,0 procent; begrotingsevenwicht
Vanaf 2031: jaarlijks 0,5 procent van het bbp naar de Nationale Crisisreserve, tot 5 procent van het bbp

5.1.2.e

Afwijking van het jaarlijkse pad is alleen mogelijk via een afzonderlijke wet met expliciete dekking, een objectief omschreven crisisgrond en een herstelpad. Een gunstiger begrotingsuitkomst kan worden gebruikt voor extra aflossing van schulden.

Drie geldstromen blijven gescheiden

7. Werknemersverzekeringen: premies en overschotten blijven binnen AWf, Aof en Whk.
8. Schuldreductiefonds: extra opbrengsten uit box 3 verlagen uitsluitend de staatsschuld.
9. Nationale Crisisreserve: wordt vanaf 2031 opgebouwd uit begrotingsruimte boven begrotingsevenwicht.

5. Landbouw en tien jaar beleidszekerheid

Nederland blijft sturen op natuur, klimaat en water, maar weegt tegelijk voedselproductie, boereninkomen, werkgelegenheid, toegevoegde waarde, exportverdiensten en belastinginkomsten mee. Verduurzaming wordt daardoor gekoppeld aan betrouwbare afspraken en meetbare resultaten, niet aan voortdurende koerswisselingen.

- Boeren die aantoonbaar aan bedrijfsspecifieke emissienormen en andere vastgelegde afspraken voldoen, krijgen tien jaar beleids- en contractzekerheid.
- Binnen die periode volgt **geen generieke korting op productierechten wanneer het bedrijf aan de afspraken voldoet.**
- Iedere ingrijpende landbouwmaatregel krijgt vooraf een brede effecttoets op natuur, klimaat, water, voedselproductie, toegevoegde waarde, boereninkomen, werkgelegenheid, export en structurele belastinginkomsten.
- Publieke middelen worden alleen verstrekt voor vooraf vastgelegde, onafhankelijk gemeten en openbaar gerapporteerde resultaten.
- Ook banken, leveranciers, verwerkers en supermarkten dragen verantwoordelijkheid voor verduurzaming en een eerlijk boereninkomen.

De bredere tienjaarsregel

Tien jaar beleids- en contractzekerheid is geen uitzondering voor landbouw, maar een algemene regel voor beleid dat langlopende investeringen vraagt. Evaluatie en bijsturing blijven mogelijk, maar de overheid verandert de kernvoorwaarden niet eenzijdig zolang een ondernemer of organisatie aantoonbaar aan de afspraken voldoet.

6. Wettelijke waarborgen

- Werknemersverzekeringen krijgen een absolute wettelijke bestemming en jaarlijkse controle door de Algemene Rekenkamer.
- De volledige gerealiseerde meeropbrengst uit de aangewezen box 3 hervorming gaat naar schuldverlaging.
- Afwijking van het begrotingspad vereist een afzonderlijke wet met dekking, crisisgrond en herstelpad.
- Onttrekking aan de Nationale Crisisreserve kan alleen na parlementaire goedkeuring en bij vooraf vastgelegde nationale crisiscriteria.
- Landbouwmiddelen worden alleen uitgekeerd op basis van onafhankelijk gemeten en openbaar gerapporteerde resultaten.
- De rekenregels, basisjaren en gerealiseerde opbrengsten worden jaarlijks openbaar gemaakt, zodat ramingen achteraf controleerbaar zijn.

7. Samenvatting en voorstel

Dit voorstel biedt een uitweg uit de begrotingsimpasse zonder sociale zekerheid tegenover gezonde overheidsfinanciën te plaatsen. Juist omdat door de vergrijzing minder werkenden gezamenlijk meer AOW, zorg en ondersteuning moeten dragen, beschermt dit compromis zowel de sociale zekerheid als de productieve economie die haar mede betaalt. De in het coalitieakkoord opgenomen ombuiging op de sociale zekerheid van €2,5 miljard in

5.1.2.e

2030 wordt volledig teruggedraaid. Deze uitgaven worden gedragen door de bestaande werknemersverzekeringen en hun premie-inkomsten. De premies worden niet verlaagd omdat een fonds een overschot heeft. Premies, reserves en fondsoverschotten worden wettelijk en zonder uitzonderingsgrond afgeschermd tegen gebruik voor defensie, algemene begrotingsgaten of andere doelen en blijven oplopen als verzekering voor een volgende economische of financiële crisis.

Tegelijkertijd wordt de belastingdruk evenwichtiger verdeeld. Een hervorming van box 3 en de hier gehanteerde, behoedzame raming in 2030 samen €6,0 miljard op. Deze opbrengst mag niet worden gebruikt om lopende uitgaven te financieren en wordt volledig gestort in een wettelijk Schuldreductiefonds. Over 2027-2030 bedraagt de geraamde storting €13,2 miljard, exclusief rentebesparing.

Daarnaast komt er een bindend begrotingspad. Het actuele geraamde tekort van 2,8% van het bbp in 2026 is het uitgangspunt. Het tekort wordt daarna ieder jaar verplicht met ten minste 0,7 procentpunt verlaagd, zodat in 2030 — het laatste jaar van de huidige kabinetsperiode 2026-2030 — het begrotingsevenwicht wordt bereikt. Vanaf 2031 wordt jaarlijks 0,5% van het bbp in een afzonderlijke Nationale Crisisreserve gestort totdat deze reserve 5% van het bbp bedraagt. Deze reserve staat los van de fondsen voor WW en arbeidsongeschiktheid en van het Schuldreductie-fonds.

Het voorstel beschermt daarnaast het economische draagvlak onder een vergrijzende samenleving. Landbouw- en voedselbeleid wordt beoordeeld op natuur- en klimaatresultaten én op voedselproductie, toegevoegde waarde, boereninkomen, werkgelegenheid, exportverdiensten en structurele belastinginkomsten. Boeren die aantoonbaar aan bedrijfsspecifieke emissienormen voldoen, krijgen beleids- en contractzekerheid voor tien jaar en worden binnen die periode niet alsnog getroffen door een generieke korting op hun productierechten.

8. Bronnen en status van de ramingen

De bronverwijzingen hieronder vormen de basis voor verdere controle. Zij onderbouwen niet automatisch ieder TL&R-bedrag: waar TL&R zelf rekent of een normatief pad voorstelt, staat dat afzonderlijk vermeld.

Belangrijkste bronnen

- Coalitieakkoord 2026–2030 Aan de slag, 30 januari 2026.
- Centraal Planbureau en Planbureau voor de Leefomgeving, analyse van het coalitieakkoord 2026–2030.
- Ministerie van Financiën, Miljoenennota 2027 en bijlagen over belasting- en premieontvangsten en meerjarenramingen.
- UWV, Jaarverslag 2025 en de toekomstparagraaf over de werknemersverzekeringsfondsen.
- RIVM VZinfo, Ziekteverzuim kosten, voor de landelijke schatting van loondoorbetaling bij ziekte.
- Centraal Bureau voor de Statistiek, overheidsfinanciën en bevolkingsprognose 2026–2070.
- Planbureau voor de Leefomgeving, reflectie op het landbouw-, natuur- en bouwbeleid van 4 september 2026.
- Europese begrotingsregels, waaronder de referentiewaarde van 3 procent van het bbp voor het begrotingstekort.

Status per belangrijk bedrag

€2,5 miljard sociale ombuiging in 2030 extern beleidsbedrag uit de gebruikte begrotings- en coalitieakkoordstukken; vóór publicatie opnieuw verifiëren in de definitieve officiële stukken.

€14,0 tot €16,8 miljard premieopbrengst voorlopige TL&R-bandbreedte voor de collectieve ziekteverzekering; geen gecertificeerde doorrekening.

Werkgevers- en inwonerstarieven nog vast te stellen na doorrekening van beide premiegrondslagen, verdelingseffecten en benodigde opbrengst. De 70/30-verhouding is een beleidsdoel voor de totale financiering.

€6,5 miljard schuldreductie tot en met 2030 TL&R-beleidsraming van extra box 3 opbrengsten; geen hypotheekrenteaftrek opgenomen en nog niet door het CPB gecertificeerd.

Tekortpad van 2,8 procent in 2026 naar 0 procent in 2030 politiek voorgesteld wettelijk pad. Het startcijfer is een actuele raming in de gebruikte stukken; de latere percentages zijn beleidsdoelen, geen voorspellingen. 5.1.2.e